

Aramea-Suomi

Interlineaarinen käännös

Paavalin

kirjeet

galatalaisille, efesolaisille

ja filippiiläisille

Nehemia media

כתבא קדישא
לפינלאנדיא

תאומא לויא

Käännös ja kommentit: Tuomas Levänen, Piikkiö

Kannen suunnittelu ja taitto: Matti Lahtinen, Nehemia media

Kustantaja: Nehemia media, Turku, 2015

Painopaikka: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

Isbn: 978-952-7111-03-1

Pyhät kirjoitukset suomalaisille osa 1.

Aramea-Suomi

Paavalin kirjeet

Galatalaisille 7

Efesolaisille 43

Filippiläisille 81

ESIPUHE

Arameankielinen Uusi testamentti on koko kristinuskon historian ajan ollut käytössä Lähi-idän seudulla ja sen lähistöllä. Arabian ja muiden kielten korvatesa aramean, teksti jäi hyvin pienen ryhmän käyttöön. Vanhin tiedetty kirjallinen maininta vuosiluvusta on evankeliumikirjojen lopussa, johon on kirjattu vuosi 78. Uuden testamentin tekstiä alkoi valmistaa P. Pusey 1880-luvulla, ja hän käytti tekstin pohjana 41 eri käsikirjoitusta. Työn saattoi loppuun G. H. Gwilliam, ja "critical text" alaviitteineen julkaistiin 1905. Tässä avusti myös J. Gwynn, valmistamalla Crawfordin jaarli Lindsayn kokoelmista löytyneet viisi ylimääräistä kirjaa; Juudaan kirje, toinen Pietari, toinen ja kolmas Johannes, sekä Ilmestyskirja. Miesten työn huolellisuudesta kertoo paljon sellaiset maininnat, kuten ilmestyskirjan kohdalla, "tässä kirjuri on ollut kiihtynyt, painallukset ovat teräviä ja varmemmalla otteella..." Teksti jäi länsimaiseen tapaan kreikan varjoon ja vaikeasti saatavaksi. Aramea alkoi kiinnostaa tutkijoita kansainvälisesti vasta 1980-luvulla Qumranin, Kairon, targumien ja monien muiden käsikirjoituslöytöjen tutkimustulosten levitessä. Viime vuosituhaten vaihteessa länsimaailma alkoi herätä tekstin eroihin kreikan tekstiin verrattuna, ja niiden taustoihin. Esimerkiksi 1. Kor. 3:9, "te olette Jumalan viljelysmaa" on arameassa "se papillinen palvelutyö on Jumalan". Maa on feminiini pulchanotha, ja papillinen palvelutyö on maskuliini pulchana. Estrangela-fontilla sanat todella voi lukea väärin arameasta, mutta kreikassa ne olisivat aina selvästi eri sanat. Sen voi myös ajatella väärin, ellei tule mieleen, että maa on feminiini, lisäksi konteksti mainitsee istuttamista ja kastelemista. Joh. 3:16, "antaa ainoan poikansa" on arameassa aktiivipreesens, "on parhaillaan antamassa ainoaa poikaansa". Sen voi helpostikin lukea imperfektiksi, kuten kreikka sen ilmaisee. Teksti on täynnä vastaavia pieniä eroja. Aramea on ainutlaatuinen, eikä mene yhdenkään tunnetun kreikan tekstin mukaan.

Interlineaarin merkitys on hyödyllinen ennen kaikkea hepreankielisen Raamatun käyttäjälle, koska sanat ovat kielissä usein samanlaisia. Toisaalta joskus arameassa sama sana merkitsee eri asiaa kuin hepreassa. Interlineaarin tarkoitus on samalla myös osoittaa, ettei kääntäjä ole keksinyt sanoja omasta päästään. Talmudit ja vanha midrash-kirjallisuus määrittelevät yli tuhannen aramean sanan merkityksen, joten ne ovat kääntäjälle erittäin tarpeellisia. Aramea on myös siitä mielenkiintoinen, että siihen tekstiin länsimaisilla kirkkokunnilla ei ole ollut juurikaan vaikutusta, ja se seuraa kauniisti sitä samaa sanomaa, jota hepreankieliset pyhät kirjoitukset meille tuovat. Suomennoksen tarkoitus ei ole korvata käytössä olevia Raamattuja, vaan antaa suomalaiselle Raamatusta kiinnostuneelle sellaista, josta voi olla apua sanan ymmärtämisessä.

Kääntäjä johdatettiin tämän aramean äärelle vuonna 2000, ja sitä on seurannut vuosien valmistautuminen ja opiskelu, sekä kurssiluonteiset opetustehtävät, ja satojen muiden hengellisten teosten suomentaminen. Näiden tekstien aramea-suomi -käännökset ovat valmistuneet 2012-2015 Piikkiössä, olohuoneen hiljaisuudessa. Viereisen mäen päällä Agricola suomensi aikoinaan suuren osan Raamattua. Jumalan sanan opiskelu on koko elämän kestävä prosessi - kielestä riippumatta.

Siunattuja lukuhetkiä,

Tuomas Levänen

27.5.2015

LUKUOHJE

Kirja rakentuu siten, että ensin on arameankielinen teksti, jonka alla on vastaava suomenkielen sana, usein perusmuodossa. Sujuvakieliset käännökset on erotettu interlineaarista lihavoinnilla, joka on kursivoitu.

Tuomas Leväsen kommentit erottuvat sujuvakielisestä käännöksestä siten, ettei niitä ole kursivoitu.

Lukiessasi interlineaaria on hyvä muistaa, että suomennosta luetaan, kuten arameaakin oikealta vasemmalle. Sujuvakieliset tekstit luetaan normaalisti vasemmalta oikealle.

Galatalaiskirje

Paavalin kirje galatalaisille

Galata, eli גלטיא, tulee gallialaisten ikivanhan siirtokunnan nimestä. Hieronymuksen aikaan - hänen omien kirjoitustensa mukaan - alueen asukkaat vielä 400-luvun alussa puhuivat heidän omaa, tuntemattomaksi jäänyttä kieltään. Juutalaisten siirtokunnissa käyttökielenä oli aramea ympäri maailmaa. Arameassa sana galuta merkitsee orjuutettua, siteissä olevaa. Tämän tiedon pitäisi riittää perusteluksi sille, että kirje on tarkoitettu muillekin, kuin vain vanhalla geografisella Galatian alueella asuneille. Myös Keefan, eli Pietarin, kirje on suunnattu laajalle alueelle, Galata ja Kappadokia (joka on vanhan testamentin puolella Kaftor) mukaanluettuina. Vaikka kreikka olikin käytössä, tekstit kirjoitettiin arameaksi ja käännettiin kreikaksi. Kirkkohistoria kertoo lähinnä Luukkaan kääntäneen Paavalin tekstejä kreikan kielelle. Kreikan alkuperän puolustajia tämä maailma on täynnä, mutta kukaan ei voi varmuudella väittää mitään. Sanaerot teksteissä puhuvat aramean alkutekstin puolesta. Herra itse puhukoon sanansa kautta Critical Text 1920 mukaan. Siunattuja lukuhetkiä,

Piikkiössä joulukuussa 2013, ja kielelliset korjaukset ja tarkistukset 5. helmikuuta 2015.
Tuomas Levänen

Arameasta suomeksi käännetyt Paavalin kirjeet galatalaisille, efesolaisille ja filippiiläisille avaavat meille länsimaisille kristityille ikkunan idän kristillisyyteen, jossa Raamatun tekstit ovat olleet käytössä arameankielisinä alkuseurakunnan ajoista lähtien. Aramean kielen elävyydestä johtuen näitä kirjoituksia ei ole käännetty eikä muokattu, vaan ne ovat meidän käytössämme sellaisina kuin niitä on luettu Syyrian, Irakin ja muiden lähi-idän alueiden kristillisissä kirkoissa hyvin varhaisista ajoista lähtien.

Aramea-Suomi interlineaari avaa meille mahdollisuuden lisätä ymmärrystämme niin idän kirkkojen opetuksesta kuin Raamatun teksteistä muutenkin.

Tuomas Leväsen ansiokas käännöstyö on tuonut nämä tekstit ulottuvillemme.

Nyt kädessäsi oleva kirja on ensimmäinen osa projektia, jossa on tarkoitus tuoda koko Uuden Testamentin kaanon arameasta suomeksi käännettynä, kaikkien Raamatun lukijoiden ulottuville.

9 789527 111031